

M. T. CICERONIS
EPISTOLARUM

AD SENATUM, ET ALIOS.

LIBER XV.

ARGUMENTUM.

Cum Parthi maximis copiis Euphratem, qui terminus erat imperii romani, transissent, sollicitus Cicero de sua provincia, item de reliquis, quæ ab impetu belli non longe abessent; monet, ut majores exercitus summittantur.

M. T. C. Procos. Cos. Præt. Trib. Pl.
S. P. Q. R. S. D.

Si vos benè valetis, benè est: ego quidè valeo. Etsi non dubiè mihi nuntiabatur, Parthos transisse Euphratem cum omnibus ferè suis copiis: tamen quod arbitrabar à M. Bibulo procos. certiora de his rebus ad vos scribi posse, statuebam mihi non necesse esse publicè scribere ea, quæ de alterius provincia nuntiarentur. Postea verò quam certissimis auctoribus, legatis, nuntiis, litteris sum certior factus; vel quòd tanta res erat, vel quòd nondum audieramus, Bibulum in Syriam venisse, vel quia administratio hujus belli mihi cum Bibulo penè est communis: quæ

ad me delata essent, scribenda ad vos putavi. Regis Antiochi Commageni legati primi mihi nuntiarunt, Parthorum magnas copias Euphratem transire cœpisse. Quo nuntio allato, cum essent nonnulli, qui ei regi minorem fidem habendam putarent, statui expectandum esse, si quid certius afferretur. Ad xiii. Kal. Octob. cum exercitum in Ciliciam ducerem, in finibus Lyeaonia, et Cappadocia mihi litteræ redditæ sunt à Tarcondimoto, qui fidelissimus socius trans Taurum, amicissimusque populi romani existimatur; Pacorum, Orodis regis Parthorum filium cum permagno equitatu Parthico transisse Euphratem, et castra posuisse Tybæ, magnumque tumultum esse in provincia Syria excitatum. Eodem die ab Jamblico, Philacro Arabum, quem homines opinantur benè sentire, amicūque esse reipub. nostræ, litteræ de iisdem rebus mihi redditæ sunt. His rebus allatis, etsi intelligebam, socios infirmè animatos esse, et novarum rerum expectatione suspensos, sperabam tamen, eos, ad quos jam accesseram, quique nostram mansuetudinem, integritatemque perspexerant, amiciores populo rom. esse factos: Ciliciam autem firmiorem fore, si æquitatis nostræ particeps facta esset. Et ob eam causam, et ut opprimerentur ii, qui ex Cilicum gente in armis essent, et ut hostis is, qui esset in Syria, sciret, exercitum populi romani non modò non cedere his nuntiis allatis, sed etiam propriis accedere, exercitum ad Taurum institui ducere. Sed, si quid apud vos auctoritas mea ponderis habet, in iis præsertim rebus, quas vos audistis, ego penè cerno; magnoperè vos et hortor, et

moneo, ut iis provinciis, seriùs vos quidè̄m, quàm decuit, sed aliquandò tamen consulatis. Nos quemadmodùm instructos, et quibus præsiidiis munitos ad tanti belli opinionem miseritis, non estis ignari. Quod ego negotium non stultitia obcæcatus, sed verecundia deterritus non recusavi. Neque enim unquàm ullum periculum tantum putavi, quod subterfugere mallem, quàm vestræ auctoritati obtemperare. Hoc autem tempore res sese sic habet, ut nisi exercitum tantum, quantum ad maximum bellum mittere soletis, maturè in has provincias miseritis, summum periculum sit, ne mittendæ sint omnes hæ provinciæ, quibus vectigalia populi rom. continentur. Quamobrèm autem in hoc provinciali delectu spem habeatis aliquam, causa nulla est. Neque multi sunt: et diffugiunt, qui sunt, metu oblato: et quod genus hoc militum sit, judicavit vir fortissimus M. Bibulus in Asia; qui, cum ei permisissetis, delectum habere noluerit. Nam sociorum auxilia propter acerbitatem, atquè injurias imperii nostri, aut ità imbecilla sunt, ut non multùm nos juvare possint; aut ità alienata à nobis, ut neque expectandum ab iis, neque committendum iis quidquam esse videatur. Regis Dejotari et voluntatem, et copias, quantæcumque sunt, nostras esse duco. Cappadocia est inanis. Reliqui reges, tyrannici neque opibus satis firmi, nec voluntate sunt. Mihi in hac paucitate militum animus certè non deerit: spero, ne consilium quidè̄m. Quid casurum sit, incertum est. Utinàm salutem nostræ consulere possimus: dignitati certè consulemus. Valetè.

ARGUMENTUM.

Exponit, quid in provincia, audito Parthorum adventu, egerit ad tuendam provinciam et socios in fide continendos: addit de Ariobarzane rege ab insidiis liberato.

M. T. C. Procos. Cos. Præt. Trib. Pl. S. P.
Q. R. S. D.

Si vos benè valetis, benè est: ego quidè̄m valeo. Cum pridie Kalend. Sext. in provinciam venissem, neque maturiùs propter itinerum, et navigationum difficultatem venire potuissem: maxime convenire officio meo, rei que pub. conducere putavi, parare ea, quæ ad exercitum, quæque ad rem militarem pertinerent. Quæ cum essent à me cura magis, et diligentia, quàm facultate, et copia constituta, nuntii que, et litteræ de bello à Parthis in Provinciam Syriam illato quotidie ferè afferentur: iter mihi faciendum per Lycaoniam, et per Isauros, et per Cappadociam arbitratus sum. Erat enim magna suspicio, Parthos; si ex Syria egredi, atquè irrumpere in meam provinciam conarentur, iter eos per Cappadociam, quòd ea maxime pateret, esse facturos. Itaque cum exercitu per Cappadociæ partem eam, quæ cum Cilicia continens est, iter feci: castraque ad Cibistra, quod oppidum est ad montem Taurum, locavi; ut Artuases, rex Armenius, quocumque animo esset, sciret, non procul à suis finibus exercitum P. rom. esse: et Dejotarum fidelissimum regem, atquè amicissimum reip. nostræ, maxime conjunctum haberem, hominem, cujus et consi-

lio, et opibus adjuvari posset resp. Quo cum in loco castra haberem, equitatumque in Ciliciam misissem, ut et meus adventus iis civitatibus, quæ in ea parte essent, nuntiatus, firmiores animos hominum faceret; et ego maturè quid ageretur in Syria, scire possem; tempus ejus tridui, quod in iis castris morabar, in magno officio, et necessario mihi ponendum putavi. Cum enim vestra auctoritas intercessisset, ut ego regem Ariobarzanem, Eusebem, et Philoromæum tuerer, ejusque regis salutem, et incolumitatem regni defenderem; regi, regnoque præsidio essem: adjunxissetisque, salutem ejus regis populo, senatuique magnæ curæ esse, quod nullo unquam de rege decretum esset à nostro ordine: existimavi, me judicium vestrum ad regem deferre debere, eique præsidium meum, et fidem, et diligentiam polliceri: ut, quandò salus ipsius, et incolumitas regni mihi commendata esset à vobis, diceret, si quid vellet. Quæ cum essem in consilio meo cum rege locutus, initio ille orationis suæ vobis maximas (ut debuit) deinde etiam mihi gratias egit, quòd ei permagnum, et perhonorificum videbatur, senatui, populoque rom. tantæ curæ esse salutem suam, meque tantam diligentiam adhibere, ut et mea fides, et commendationis vestræ auctoritas perspicui posset. Atquè ille primò (quod mihi maximæ lætitiæ fuit) ita mecum locutus est, ut nullas insidias neque vitæ suæ, neque regno diceret se aut intelligere fieri, aut etiam suspicari. Cum ei ego gratulatus essem, idque me gaudere dixissem, cohortatus ut recordaretur casum illum interitus paterni, et vigilantè se tueretur, atquè

admonitu senatus consuleret salutis suæ; tum à me discessit in oppidum Cybistra. Postero autem die cum Ariarathe, fratre suo, et cum paternis amicis, majoribus natu, ad me in castra venit, perturbatusque, et flens, cum idem et frater faceret, et amici, meam fidem, vestram commendationem implorare cœpit. Cum admirarer, quid accidisset novi, dixit, ad se indicia manifestarum insidiarum esse delata, quæ essent antè adventum meum occultata, quòd ii, qui ea patefacere possent, propter metum reticissent: eo autem tempore, spe mei præsidii, complures ea, quæ scirent, audactè ad se detulisse: in his amantissimum sui, summa pietate præditum, fratrem, dicere ea, quæ is me quoquè audiente dicebat, se sollicitatum esse, ut regnare vellet: id vivo fratre suo accidere non potuisse; se tamen antè illud tempus eam rem nunquam in medium propter periculi metum protulisse. Quæ cum esset locutus, monui regem, ut omnem diligentiam ad se conservandum adhiberet: amicosque in patris ejus fide, atquè judicio probatos hortatus sum, regis sui vitam, docti casu acerbissimo patris ejus, omni cura, custodiaque defenderent. Cum rex à me equitatum, cohortesque de exercitu meo postularet: etsi intelligebam vestro S. C. non modò posse me id facere, sed etiam debere: tamen, cum respub. postularet, propter quotidianos ex Syria nuntios, ut quamprimum exercitum ad Ciliciæ fines adducere: cumque mihi rex, patefactis jam insidiis, non egere exercitus populi rom. sed posse se suis opibus defendere videretur; illum cohortatus sum, ut in sua vita conservanda primùm

regnare disceret: à quibus perspexisset sibi insidias paratas, in eos uteretur jure regio; poena afficeret eos, quos necesse esset, reliquos metu liberaret: præsidio exercitus mei ad eorum, qui in culpa essent, ad timorem potiùs, quàm ad contentionem uteretur: fore autem, ut omnes, quando S. C. nossent, intelligerent, me regi, si opus esset, ex auctoritate vestra præsidio futurum. Ità confirmato illo, ex eo loco castra movi: et iter in Ciliciam facere institui: cum hac opinione è Cappadocia discederem, ut consilio vestro, casu incredibili, ac penè divino, regem, quem vos honorificentissimè appellassetis nullo postulante, quemque meæ fidei commendassetis, et cujus salutem magnæ vobis curæ esse decrevissetis, meus adventus præsentibus insidiis liberasset. Quod ad vos à me scribi non alienum putavi; ut intelligeretis ex iis, quæ penè acciderunt, vos multò antè, ne ea acciderent, providisse. Eoque vos studiosius feci certiores, quòd in rege Ariobarzane ea mihi signa videor virtutis, ingenii, fidei, benevolentiaque ergà vos perspexisse, ut non sine causa tantam curam, diligentiamque in ejus vos salutem videamini contulisse. Valet.

ARGUMENTUM.

Scribit de rumore Parthici belli, et affert excusationem, cur publice non scripserit.

M. T. C. Imp. M. Catoni S. D.

Cum ad me legati, missi ab Antiocho Commageno, venissent in castra ad Iconium antè diem III. Non. Sep. iique mihi nuntiassent, regis Par-

thorum filium, quocum esset nupta regis Armeniorum soror, ad Euphratem cum maximis Parthorum copiis, multarumque præterea gentium magna manu venisse, Euphratemque jam transire cœpisse; dicitque, Armenium regem in Cappadociam impetum esse facturum: putavi pro nostra necessitudine me hoc ad te scribere oportere. Publicè propter duas causas nihil scripsi: quòd et ipsum Commagenum legati dicebant ad senatum statim nuntios, litterasque misisse; et existimabam M. Bibulum procos. qui circitè id. Sex. ab Epheso in Syriam navibus profectus erat, quòd secundos ventos habuisset, jam in provinciam suam pervenisse: cujus litteris omnia certiora perlatum iri ad Senatum putabam. Mihi, ut in ejusmodi re, tantoque bello, maximæ curæ est, ut, quæ copiis, et opibus tenere vix possumus, ea mansuetudine, et continentia nostra, sociorum fidelitate teneamus. Tu velim, ut consuesti, nos absentes diligas, et defendas. Vale.

ARGUMENTUM.

Narrat, quæ in provincia gesserit, pro quibus rebus à Catone petit, ut in senatu supplicationes sibi decernat.

M. T. C. Imp. Catoni S. D.

Summa tua auctoritas fecit, meumque perpetuum de tua singulari virtute iudicium, ut magni mea interesse putarem, et res eas, quas gessissem, tibi notas esse, et non ignorari à te, qua æquitate, et continentia tuerer socios, provinciamque administrarem. His enim à te cognitis, arbitrabar

facilius me tibi, quæ vellem, probaturum. Cum in provinciam pridè Kalend. Sext. venissem, et propter anni tempus ad exercitum mihi confestim esse eundem viderem; biduum Laodiceæ fui, deindè Apameæ quatrimum, triduum Synnadis, totidem dies Philomeli. Quibus in oppidis cum magni conventus fuissent, multas civitates acerbissimis tributis, et gravissimis usuris, et falso ære alieno liberavi. Cumque antè adventum meum seditione quadam exercitus esset dissipatus, quinque cohortes sine legato, sine tribuno mil. denique etiam sine centurione ullo apud Philomelum conedisissent, reliquus exercitus esset in Lycaonia: M. Annejo legato imperavi, ut eas quinque cohortes ad reliquum exercitum duceret, coactoque in unum locum exercitu, castra in Lycaonia apud Iconium faceret. Quod cum ab illo diligentè esset actum, ego in castra vii. Kalend. Sept. veni: cum interea superioribus diebus ex S. C. et evocatorum firmam manum, et equitatum satis idoneum, et populorum liberorum, regnumque sociorum auxiliâ voluntaria comparavissem. Interim cum, exercitu lustrato, iter in Ciliciam facere coepissem, Kal. Sep. legati à rege Commageno ad me missi, pertumultuose, neque tamen non verè, Parthos in Syriam transisse nuntiaverunt: quo audito, vehementè sum commotus cum de Syria, tum de mea provincia, de reliqua denique Asia. Itaque exercitum mihi ducendum per Cappadociæ regionem eam, quæ Ciliciam attingeret, putavi. Nam si me Ciliciam demissem, Ciliciam quidè ipsam propter montis Amanî naturam facilè tenuissem, (duo sunt enim aditus in

Ciliciam ex Syria, quorum uterque parvis præsiidiis propter angustias intercludi potest: nec est quidquam Cilicia contra Syriam munitius) sed me Cappadocia movebat, quæ patet à Syria, regesque habet finitimos, qui etiamsi sunt amici nobis, tamen apertè Parthis inimici esse non audent. Itaque in Cappadocia extrema, non longè à Tauro, apud oppidum Cybistra castra feci, ut et Ciliciam tuerer, et Cappadociam tenens, nova finitimum consilia impedirem. Interea in hoc tanto motu, tantaque expectatione maximi belli, rex Dejotarus, cui non sine causa plurimum semper et meo, et tuo, et senatus iudicio tributum est, vir cum benevolentia, et fide erga populum roman. singulari, tum præsentia, magnitudine, et animi, et consillii, legatos ad me misit, se cum omnibus suis copiis in mea castra esse venturum. Cujus ego studio, officioque commotus, egi ei per litteras gratias, idque ut mutuaret, hortatus sum. Cum autem ad Cybistra propter rationem belli quinque dies essem commoratus, regem Ariobarzanem, cujus salutem à senatu te auctore commendatam habebam, præsentibus insidiis nec opinantem liberavi: neque solum ei saluti fui, sed etiam curavi, ut cum auctoritate regnaret. Metram et eum, quem tu diligentè mihi commendaras, Athenæum, importunitate Athenaidis exilio mulctatos, maxima apud regem auctoritate, gratiaque constitui. Cumque magnum bellum in Cappadocia concitaretur, si sacerdos armis se (quod facturus putabatur) defenderet, adolescens et equitatu, et peditatu, et pecunia paratus, ex toto iis, qui novari aliquid volebant; perfeci, ut

è regno ille discederet, rexque sine tumultu, ac sine armis, omni auctoritate aulae communita, regnum cum dignitate obtineret. Interea cognovi multorum litteris, atque nuntiis, magnas Parthorum copias, et Arabum ad oppidum Antiochiam accessisse, magnumque eorum equitatum, qui in Ciliciam transisset, ab equitum meorum turmis, et à cohorte praetoria, quae erat Epiphaneae praesidii causa, occisione occisum. Quare cum viderem, à Cappadocia Parthorum copias aversas non longè à finibus esse Ciliciae, quam potui maximis itineribus ad Amanum exercitum duxi. Quò ut veni, hostem ab Antiochia recesisse, Bibulum Antiochiae esse cognovi, Dejotarumque confestim, jam ad me venientem cum magno, et firmo equitatu, et peditatu, et cum omnibus suis copiis, certiore feci, non videri esse causam, cur abesset à regno, meque ad eum, si quid fortè novi accidisset, statim litteras, nuntiosque missurum esse. Cumque eo animo venissem, ut utrique provinciae, si ita tempus ferret, subvenirem: tamen id, quod jam antè statueram vehementer interesse utriusque provinciae, pacare Amanum, et perpetuum hostem ex eo monte tollere, agere perrexi. Cumque me discedere ab eo monte simulassem, et alias partes Ciliciae petere, abessemque ab Amano iter unius diei, et castra apud Epiphaneam fecissem; ad iv. id. Oct. cum advesperasceret, expedito exercitu ita noctu iter feci, ut ad iii. id. Oct. cum lucesceret, in Amanum ascenderem: distributisque cohortibus, et auxiliis, cum aliis Quintus frater legatus mecum simul, aliis C. Pomtinus legatus, reliquis M. Annejus, et L. Tulle-

jus legati praesent, plerosque nec opinantes oppressimus, qui occisi, captique sunt, interclusi fuga. Eranam autem, quae fuit non vici instar, sed urbis, quòd erat Amani caput, itemque Sepyram, et Commorim, acriter, et diu repugnantibus, Pontinio illam partem Amani tenente, ex antelucano tempore usque ad horam diei decimam magna multitudine hostium occisa, coepimus: castellaque sex capta, complura incendimus. His rebus ita gestis, castra in radicibus Amani habuimus apud Aras Alexandri quatrimum: et in reliquiis Amani delendis, agrisque vastandis (quae pars ejus montis meae provinciae est) id tempus omne consumpsimus. Confectis his rebus, ad oppidum Elutherocilicum Pindenissum exercitum adduxi. Quod cum esset altissimo, et munitissimo loco, ab iisque incoleretur, qui ne regibus quidem unquam paruissem, cum et fugitivos reciperent, et Parthorum adventum acerrime expectarent; ad existimationem imperii pertinere arbitratus sum, comprimere eorum audaciam, quò facilius etiam ceterorum animi, qui alieni essent ab imperio nostro, frangerentur. Vallo, et fossa circumdedi: sex castellis, castrisque maximis sepiaggere, vineis, turribus oppugnavi: ususque tormentis multis, multis sagittariis, magno labore meo, sine ulla molestia, sumptive sociorum, septimo quinquagesimo die rem confeci, ut omnibus partibus urbis disturbatis, aut incensis, compuli in potestatem meam pervenirent. His erant finitimi pari scelere, et audacia, Tibarani. Ab his, Pindenisso capto, obsides accepi: exercitum in hyberna dimisi. Quintum fratrem negotio pra-

posui, ut in vicis aut captis, aut malè pacatis exercitus collocaretur. Nunc velim tibi sic persuadeas, si de his rebus ad senatum relatum sit, me existimaturum summam mihi laudem tributam, si tu honorem meum sententia tua comprobabis. Idque etsi talibus de rebus gravissimos homines et rogare solere, et rogari scio, tamen admonendum potius te à me, quàm rogandum puto. Tu es enim is, qui me tuis sententiis sæpissimè ornasti, qui oratione, qui prædicatione, qui summis laudibus in senatu, in concionibus ad cœlum extulisti: cujus ego semper tanta esse verborum pondera putavi, ut uno verbo tuo cum mea laude conjuncto omnia consequi me arbitrarer. Te deniquè memini, cum cuidam clarissimo, atque optimo viro supplicationem non decerneres, dicere, te decreturum, si referretur ob eas res, quas is consul in urbe gessisset. Tu idem mihi supplicationem decrevisti togato, non ut multis, republica benè gesta, sed, ut nemini, republica conservata. Mitto, quòd invidiam, quòd pericula, quòd omnes meas tempestates et subieris, et multò etiam magis, si per me licuisset, subire paratissimus fueris. Quòd deniquè inimicum meum, tuum inimicum putaris: cujus etiam interitum, ut facile intelligerem, mihi quantum tribueres, Milonis causa in senatu defendenda approbaris. A me autem hæc sunt profecta, quæ ego in beneficii loco non pono, sed in veri testimonii, atque iudicii: non ut præstantissimas tuas virtutes tacitus admirarer, (quis enim id non facit?) sed in omnibus orationibus, sententiis dicendis, causis agendis, omnibus scriptis, græcis, latinis, omni denique varietate

litterarum mearum, te non modò iis, quos vidissemus, sed iis, de quibus audissemus, omnibus anteferrem. Quæres fortassè quid sit, quòd ego hoc nescio quid gratulationis, et honoris à senatu tanti æstimem. Agam jam tecum familiaritèr, ut est et studiis, et officiis nostris mutuis, et summam amicitia dignum, et necessitudine etiam paterna. Si quisquam fuit unquam remotus et natura, et magis etiam (ut mihi quidèr sentire videor) ratione, atque doctrina, ab inani laude, et sermonibus vulgi, ego profectò is sum. Testis est consulatus meus; in quo, sicut in reliqua vita, fateor ea me studiosè secutum, ex quibus vera gloria nasci posset: ipsam quidèr gloriam per se nunquam putavi expetendam. Itaque, et provinciam ornatam, et spem non dubiam triumphi neglexi. Sacerdotium deniquè, cum (quemadmodum te existimare arbitror) non difficillimè consequi possem, non appetivi. Idem post injuriam acceptam (quam tu reipublicæ calamitatem, semper appellas, meam non modò non calamitatem, sed etiam gloriam) studii, quàm ornatissima senatus, populique romani de me iudicia intercedere. Itaque et augur postea fieri volui, quod antea neglexeram: et eum honorem, qui à senatu tribui rebus bellicis solet, neglectum à me olim, nunc mihi expetendum puto. Huic meæ voluntati (in qua inest aliqua vis desiderii, ad sanandum vulnus injuriæ) ut faveas, adjutorque sis, quod paulò antè me negaram rogaturum, vehementèr te rogo: sed ita, si non junnum hoc nescio quid, quod ego gessi, et contemnendum videbitur, sed tale, atque tantum, ut multi nequaquam paribus rebus honores summos à

senatu consecuti sint. Equidē etiam mihi illud animadvertisse videor (scis enim quā attentē te audire soleam), te non tam res gestas, quā mores, instituta, atque vitam imperatorum spectare solere in habendis, aut non habendis honoribus. Quod si in mea causa considerabis, reperies me exercitu imbecillo contra metum maximi belli firmissimum præsidium habuisse æquitatem, et continentiam. His ego subsidiis ea sum consecutus, quæ nullis legionibus consequi potuissem: ut ex alienissimis sociis amicissimos, ex infidelissimis firmissimos redderem, animosque novarum rerum expectatione suspensos, ad veteris imperii benevolentiam traducerem. Sed nimis hæc multa de me, præsertim ad te, à quo uno omnium sociorum querelæ audiuntur: cognosces ex iis, qui meis institutis se recreatos putant. Cumque omnes uno propè consensu de me apud te ea, quæ mihi optatissima sunt, prædicabunt: tum duæ maximè clientelæ tuæ, Cyprus insula, et Cappadociæ regnum, tecum de me loquentur: puto etiam regem Dejotarum, qui uni tibi est maximè necessarius. Quæ si etiam majora sunt, et omnibus sæculis pauciores viri reperti sunt, qui suas cupiditates, quā hostium copias vincerent; est profectò tuum, cum ad res bellicas hæc, quæ rariora, et difficiliora sunt, genera virtutis adjunxeris: ipsas etiam illas res gestas justiores esse, et majores putare. Extremum illud est, ut quasi diffidens rogationi meæ, philosophiam ad te allegem: qua nec mihi charior ulla unquam res in vita fuit, nec hominum generi majus à diis munus ullum est datum. Hæc igitur, quæ mihi tecum communis est, societas

studiorum; atque artium nostrarum (quibus à pueritia dediti: ac devincti, soli propemodum nos philosophiam illam veram, et antiquam, quæ quibusdam otii esse, ac desidiæ videtur, in forum, atque in rempub. atque in ipsam aciem penè deduximus). tecum agit de mea laude: cui negari à Catone fas esse non puto. Quamobrēm sic tibi persuadeas velim, si mihi tua sententia tributus honos ex meis litteris fuerit, me existimaturum cum auctoritate tua, tum benevolentia erga me, mihi, quod maximè cupierim, contigisse. Vale.

ARGUMENTUM.

Probat suum consilium de bello civili non renovando.

M. Cato M. Ciceroni Imp. S. D.

Quod et respub. me, et nostra amicitia hortatur, libentè facio, ut tuam virtutem, innocentiam, diligentiam cognitam in maximis rebus domi togati, armati foris, pari industria administrari gaudeam. Itaque, quod pro meo judicio facere potui, ut innocentia, consilioque tuo defensam provinciam, servatum Ariobarzanis cum ipso rege regnum, sociorum revocatam ad studium imperii nostri voluntatem, sententia mea, et decreto laudarem, feci. Supplicationem decretam, si tu, qua in re nihil fortuitò, sed summa tua ratione, et continentia reipub. provisum est, diis immortalibus gratulari nos, quā tibi referre acceptum mavis, gaudeo. Quod si triumphii prærogativam putas supplicationem, et idcirco casum potius, quā te, laudari vis: neque supplicationem se-

quitur semper triumphus, et triumpho multo clariùs est, senatum judicare, potius mansuetudine, et innocentia imperatoris provinciam, quam vi militum, aut benignitate deorum retentam, atque conservatam esse: quod ego mea sententia censebam. Atque hæc ego idcirco ad te contra consuetudinem meam pluribus scripsi, ut quod maxime volo, existimes, me laborare, ut tibi persuadeam, me et voluisse de tua majestate, quod amplissimum sum arbitratus, et quod tu maluisti, factum esse gaudere. Vale, et nos diligi, et instituto itinere severitatem, diligentiamque sociis, et rei publicæ præsta.

ARGUMENTUM.

Exponit, eximia cum Catonis laude quantam voluptatem cæperit ex ejus sententia, et ex gratulatione litterarum: petitque, ut sibi in adipiscendo triumpho adjutor sit, aut salutem, si adipiscatur, gaudeat.

M. T. C. Catoni S. D.

Lætus sum laudari me (inquit Hector, opinor apud Nævium) abs te, pater, laudato viro. Ea est enim profectò jucunda laus, quæ ab iis profiscitur, qui ipsi in laude vixerunt. Ego verò vel gratulatione litterarum tuarum, vel testimoniis sententiæ dictæ, nihil est, quod me non assecutum putem. Idque mihi tum amplissimum, tum gratissimum est, te libentè amicitia ededis, quod liquido veritati dares, et si non modò unus, verum etiam multi Catones essent in civitate nostra, in qua unum extitisse mirabile est; quem ego cur-

rum, aut quàm lauream, cum tua laudatione conferrem? nam ad meum sensum, et ad illud sincerum, ac subtile judicium nihil potest esse laudabiliùs, quàm ea tua oratio, quæ est ad me perscripta à meis necessariis. Sed causam meæ voluntatis (non enim dicam cupiditatis) exposui tibi superioribus litteris. Quæ etiamsi parùm justa tibi visa est, hanc tamen habet rationem, ut non nimis concupiscendus sit honos, sed tamen, si deferatur à senatu, minimè aspèrandus esse videatur. Spero autem, illum ordinem, pro meis rebus susceptis laboribus; me non indignum honore, usitato præsertim, existimaturum: Quod si ita erit, tantùm ex te peto, quod amicissimè scribis, ut, cum tuo judicio, quod amplissimum esse arbitraris, mihi tribueris, si id, quod maluerò, acciderit, gaudeas. Sic enim fecisse te, et sensisse, et scripsisse video: resque ipsa declarat, tibi illum honorem nostrum supplicationis fuisse jucundum, quod scribendo affuisti. Hæc enim S. C. non ignoro ab amicissimis ejus, cujus de honore agitur, scribi solere. Ego, ut spero, te propedièm videbo: atque utinàm republica meliore, quàm timeo. Vale.

ARGUMENTUM.

Gratulatur Marcelo de fratre patruela, consule designato: petitque ab eo, ut sibi quamprimum annuo imperio finito, successor mittatur.

M. T. C. Procos. M. Marcello Cos. S. D.

Te et pietatis in tuos, et animi in rempublicam, et clarissimi, atque optimi consulatus, C.